

25

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 30, LT-01104 Vilnius,
tel. (8 5) 266 2984, faks. (8 5) 262 5940, el. p. rastine@tm.lt,
atsisk. sąskaita LT57 4010 0510 0467 0211 Luminor Bank AS bankas, banko kodas 40100.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188604955

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai

2019-01- Nr.
[2019-01-09 Nr. (1.1.3-25) 10-156

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, pagal kompetenciją išnagrinėjusi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII-P-1939“ projektą (toliau – Projektas), teikia teisinę išvadą.

1. Projektu siūloma iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII-P-1939 (toliau – Įstatymo projektas) reguliavimo tikslui leisti steigti ligoninės vaistinė visoms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms bei leisti ligoninės vaistinei ne tik aprūpinti asmens sveikatos priežiūros įstaigą vaistiniais preparatais ir (ar) vaistinių prekėmis, bet ir leisti parduoti (išduoti) vaistinius preparatus gyventojams, tačiau siūlyti Lietuvos Respublikos Seimui Įstatymo projektą tobulinti, atsižvelgiant į Projekte pateiktus pastabas ir pasiūlymus.

Teisingumo ministerija atkreipia dėmesį, kad siūloma Vyriausybės pozicija dėl Įstatymo projekto reikštų, kad Įstatymo projekto tikslas yra pagrįstas ir tinkamas ir tik pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės yra tobulintinos. Vis tik šiame kontekste ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio nuostatų plotmėje norėtume atkreipti dėmesį, kad Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamentas pagal savo kompetenciją teikdami išvadas dėl Įstatymo projekto išdėstė svarių argumentų, pagrindžiančių priešingą – nepritarimo Įstatymo projektui poziciją.

Šiuo atveju pažymėtina ir tai, kad Vyriausybė, 2018 m. vasario 21 d. nutarimu Nr. 184 Seimui teikdama Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 8, 19, 33, 35, 35¹, 59¹, 68¹ straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo aštuntuoju¹ skirsniu įstatymo ir Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 8, 19, 24, 25, 26, 27, 29, 33, 61, 62, 64, 65 straipsnių ir priedo pakeitimo ir ketvirtojo skirsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo Nr. XIII-738 16 straipsnio pakeitimo įstatymo projektus, aiškinamajame rašte, be kita ko, nurodė: „Farmacijos įstatymo projektu siūloma leisti ligoninės vaistinei parduoti tik kompensuojamuosius vaistinius preparatus, kurie skirti dienos stacionaro paslaugai suteikti. Poreikio leisti ligoninės vaistinei parduoti (išduoti) visus vaistinius preparatus nėra, nes tokios teisės suteikimas ligoninių vaistinėms sudarytų

nevienodas sąlygas vaistinių konkurencijai (ligoninės vaistinės, be kita ko, galėtų būti steigiamos valstybės ir savivaldybių ASPJ, kurioms yra skirtas valstybės ar savivaldybių turtas), kurios nebūtų pagrįstos poreikiu užtikrinti visuomenės interesus (pacientų teisę į kokybiškas, prieinamas asmens sveikatos priežiūros paslaugas).“

Atsižvelgiant į tai bei remiantis Lietuvos Konstitucinio Teismo suformuluota doktrina, jog Vyriausybę pagal Konstituciją saisto ir jos pačios priimti nutarimai (žr. Konstitucinio Teismo 2010 m. vasario 26 d. nutarimą, 2011 m. rugsėjo 2 d. nutarimą), manytina, Projekte dėstoma Vyriausybės pozicija turėtų būti peržiūrėta, įvertinant kompetentingų institucijų pateiktą argumentuotą nuomonę dėl Įstatymo projektu siūlomo teisinio reguliavimo, taip pat, siekiant nuoseklumo, pačios Vyriausybės ankstesnę poziciją dėl Įstatymo projektu siūlomų nuostatų.

2. Projekto 3. punkto siūlytina atsisakyti, atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projekto 2 straipsnyje nurodyti terminai jau yra praėję ir bet koku atveju turėtų būti aktualizuojami. Taip pat – siekiant neriboti Seimo valios nuspręsti dėl subjektų, turinčių teisę priimti Įstatymo projekto įgyvendinamuosius teisės aktus.

Teisingumo ministras

Elvinas Jankevičius

EUROPOS TEISĖS DEPARTAMENTAS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

Biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 23-7A, LT-01402 Vilnius, tel. 8 706 63 687, faks. 8 706 63 679,
el. p. etd@etd.lt. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188600362

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos
ministerijai

2019-01- Nr.
[2019-01-09 Nr. (1.1.3-25)10-156

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS FARMACIJOS ĮSTATYMO NR. X-709 35 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIP-1939“ PROJEKTO DERINIMO**

Išnagrinėję Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIP-1939“ projektą (toliau – Projektas), pažymime, kad, jeigu būtų pritarta įstatymo projektui ir įstatymo projektas būtų priimtas, galimai kils toliau nurodomos pasekmės.

Projekte yra nurodoma, kad juo iš esmės pritariama Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIP-1939 (toliau – Įstatymo projektas) reguliavimo tikslui, t. y. leisti ligoninės vaistinei ne tik aprūpinti asmens sveikatos priežiūros įstaigą vaistiniais preparatais ir (ar) vaistinių prekėmis, bet ir leisti parduoti (išduoti) vaistinius preparatus gyventojams.

Pažymime, kad įstatymo projektui teiktoje Europos teisės departamento 2018 m. balandžio 25 d. išvadoje esame kėlę pagrįstas abejones dėl įstatymo projekto suderinamumo su konkurencijos ir valstybės pagalbos taisyklėmis.

Esame nurodę, kad siūlomas reguliavimas iš esmės reikštų, jog iš valstybės biudžeto lėšų galėtų būti steigiamos valstybinės vaistinės, kurios rinkoje veiktų tokiais pačiais pagrindais kaip ir privačių asmenų steigiamos visuomenės vaistinės. Tokiais atvejais valstybės biudžeto lėšų panaudojimas ūkinės veiklos vykdymui suteiktų ligoninės vaistinėms pranašumą prieš privacias rinkoje veikiančias vaistines. Toks reguliavimas galėtų prieštarauti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsniui, kuriame, *inter alia*, yra numatyta, kad Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva; taip pat, kad įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę.

Mūsų nuomone, toks reguliavimas galimai sukurtų situaciją, kai taptų labai tikėtina, jog asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, kurioje jau veikia valstybinė vaistinė, privati vaistinė savo veiklos nepradėtų arba dėl nelygiaverčių konkurencijos sąlygų ją nutrauktų. Tai sąlygotų privačių vaistinių įėjimo į rinką apribojimus ir būtų mažinama efektyvi vaistinių konkurencija. Todėl galima daryti prielaidą, kad vaistų prieinamumas gyventojams iš esmės nepadidės.

Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad „Nuosavybės teisė bei ūkinės veiklos laisvė yra socialinės prigimties ir gali būti ribojamos“. Primename, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ūkinės veiklos ribojimui yra taikomos tam tikros sąlygos. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) yra ne kartą nurodęs, kad pagal Konstituciją riboti ūkinės veiklos laisvę galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises

bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (pavyzdžiui, 2006 m. gegužės 31 d. nutarimas, 2008 m. gruodžio 4 d.). Be to, valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, privalo derinti asmens ir visuomenės interesus, nepaneigti sąžiningos konkurencijos, kitų Konstitucijoje įtvirtintų Lietuvos ūkio principų (2003 m. kovo 17 d. nutarimas, 2013 m. gegužės 16 d. nutarimas). Taip pat Konstitucinis Teismas nurodė, kad sąžiningos konkurencijos apsauga yra pagrindinis būdas užtikrinti asmens ir visuomenės interesų darną reguliuojant ūkinę veiklą, sukurti ūkio, kaip sistemos, savireguliaciją, skatinančią optimaliai paskirstyti ekonominius išteklius, veiksmingai juos panaudoti, didinti ekonominį augimą ir kelti vartotojų gerovę (2009 m. balandžio 29 d. nutarimas). Mūsų nuomone, Įstatymo projekte nebuvo pagrįsta nurodant konkrečius duomenis, jog šiuo metu privačios vaistinės neužtikrina tinkamos vaistų pasiūlos gyventojams, todėl yra būtina valstybės iniciatyva šiuo klausimu. Pateikiant konkrečius duomenis nebuvo pagrįsta, keliose asmens sveikatos priežiūros įstaigose nėra privačių vaistinių, kuriose asmenys galėtų įsigyti vaistus, ir nebuvo nurodyta, ar privačios vaistinės yra ženkliai nutolusios nuo tokių įstaigų. Taip pat nebuvo pagrįstas siūlomos priemonės proporcingumas.

Įstatymo projektui teiktoje išvadoje taip pat esame nurodę, kad Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 107 straipsnyje yra numatyta, kad valstybės pagalba yra laikoma valstybės narės bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti, taip pat daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai. Pagal suformuotą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją valstybės pagalba laikomas kišimasis, kuris, kad ir kokia būtų jo forma, gali tiesiogiai ar netiesiogiai suteikti įmonėms pranašumą arba kuris turi būti laikomas ekonomine nauda, kurios įmonė gavėja nebūtų gavusi normaliomis rinkos sąlygomis (2014 m. spalio 9 d. Sprendimo *Ministerio de Defensa ir Navantia*, C-522/13, EU:C:2014:2262, 21 punktas).

Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekto nuostatomis būtų sukurta situacija, kai steigiant ligoninės vaistinės valstybinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose būtų teikiama valstybės pagalba. Kitaip tariant, nors Įstatymo projekto nuostatose tiesiogiai nėra nurodyta, iš kokių lėšų tokios vaistinės būtų steigiamos, yra akivaizdu, kad valstybinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose ligoninės vaistinės būtų steigiamos naudojant iš valstybės biudžeto asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktus finansinius resursus.

Primintina, kad remiantis SESV 108 straipsniu valstybėms narėms nustatyta pareiga iš anksto pranešti Europos Komisijai apie ketinimus suteikti, pakeisti vidaus rinką ar konkurenciją galinčią pažeisti valstybės pagalbą, kad Europos Komisija galėtų iš anksto pateikti savo pastabas. Atitinkamai valstybė narė negali numatyti priemonių įgyvendinti iki bus gautas Europos Komisijos pritarimas.

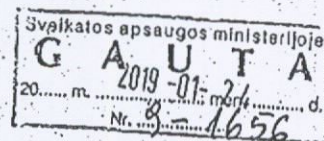
Galiausiai atkreipiame dėmesį, kad Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija yra pateikusi rekomendacijas, kuriose nurodoma, kad valstybė gali dalyvauti konkrečioje rinkoje tik išimtiniais atvejais¹.

Direktorius pavaduotojas,
atliekantis direktoriaus funkcijas

Karolis Dieninis

Gintarė Taluntytė, tel. 8 70663 699, el. p. gintare.taluntyte@etd.lt

¹ OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises, 2015.

LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 38, LT-01104 Vilnius, tel.: 8 706 64 845, 8 706 64 868,
faks. 8 706 64 762, el. p. kanc@elmin.lt, <http://elmin.lrv.lt>.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188621919.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos
ministerijai

2019-01-24 Nr. (15.27-43)-3-300
I 2019-01-09 Nr. (1.13-25)10-156

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – Ekonomikos ir inovacijų ministerija), pagal kompetenciją išnagrinėjusi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII-1939“ projektą (toliau – Nutarimo projektas), nepritaria pateiktam Nutarimo projektui dėl toliau pateikiamų argumentų.

2018 m. birželio 30 d. priimto Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 23⁸, 19³³, 35³⁵, 59⁵⁹, 68⁶⁸ straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo aštuntuoju¹ skirsniu įstatymo Nr. XIII-1408 35 straipsnio 5 dalis nustato, kad ligoninės vaistinė – vaistinė, kuri yra asmens sveikatos priežiūros įstaigos padalinys, aprūpinantis šią įstaigą vaistiniais preparatais ir (ar) vaistinių prekėmis. Jeigu asmens sveikatos priežiūros įstaiga teikia ir dienos stacionaro paslaugas, jos struktūrinis padalinys ligoninės vaistinė gali parduoti (išduoti) ir šios įstaigos dienos stacionare gydomiems pacientams kompensuojamuosius vaistinius preparatus, skiriamus jiems gydyti šios įstaigos dienos stacionare suteikiant asmens sveikatos priežiūros paslaugą. Ligoninės vaistinei draudžiama vaistinius preparatus siūlyti parduoti nuotoliniu būdu.

Tačiau Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Įstatymo projektas) siekiama dar labiau praplėsti ligoninės vaistinių veiklos sritį ir nustatyti, kad ligoninės vaistinė yra asmens sveikatos priežiūros įstaigos padalinys, kuris aprūpina asmens sveikatos priežiūros įstaigą vaistiniais preparatais ir vaistinių prekėmis. Taip pat siūloma nustatyti, kad vaistiniai preparatai būtų parduodami (išduodami) ir gyventojams. Tai yra Įstatymo projektu siūloma leisti visoms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms (toliau – API) (pvz., stomatologijos kabinetams, odontologijos klinikoms ir pan.) steigti ligoninės vaistines, kurios ne tik aprūpins asmens sveikatos priežiūros įstaigą vaistiniais preparatais ir (ar) vaistinių prekėmis, bet ir gyventojams parduos (išduos) vaistinius preparatus. Ekonomikos ir inovacijų ministerijos manymu, tokia Įstatymo projekto 35 straipsnio 5 dalies formuluote iš esmės yra siekiama įteisinti valstybinių vaistinių tinklo sukūrimą.

Pažymėtina, kad ligoninės vaistinės gali veikti Lietuvos nacionalinei sveikatos sistemai priklausančiose įstaigose, kurios yra finansuojamos valstybės lėšomis, t. y. valstybė, kaip šių įstaigų savininkė ar viena iš dalininkių, skiria valstybės turtą ir lėšas šioms įstaigoms išlaikyti ir jų funkcijoms tinkamai atlikti. Todėl manytina, kad valstybės lėšomis finansuojamos ligoninės vaistinės, gyventojams teikdamos farmacines paslaugas, atsidurtų geresnėje padėtyje nei privatūs juridiniai asmenys, kurie vykdydami farmacinę veiklą jokio valstybinio finansavimo negauna, t. y.

siūlomu įtvirtinti reguliavimu būtų sukurtos skirtingos konkurencijos sąlygos toje pačioje farmacinėje paslaugų rinkoje veikiantiems ūkio subjektams.

Taip pat pabrėžtina, kad Įstatymo projekte siūlomu įtvirtinti reglamentavimu būtų sukurtos prielaidos kilti interesų konfliktui tarp ASPĮ, kurių dalininkė yra valstybė, vienu metu nors ir netiesiogiai vykdomos asmens sveikatos priežiūros veiklos ir ūkinės komercinės veiklos (farmacinių paslaugų teikimo), o tai lemtų skaidrumo, veiklos efektyvumo, neteisėtai suteiktos valstybės pagalbos, korupcijos ir kitų rizikų kilimą.

Dėmesys atkreiptinas ir į tai, kad Nutarimo projekto lydimajame rašte nėra detalizuojama, kiek biudžeto lėšų pareikalaus ligoninės vaistinių veiklos išplėtimas.

Pažymėtina, kad ligoninių vaistinių veiklos išplėtimas (veiklai vykdyti būtų skiriami valstybės ištekliai, pvz., lėšos, suteikiamas valstybei priklausantis turtas – patalpos) galėtų būti laikomas valstybės pagalba pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 107 straipsnį, t. y. ligoninių vaistinėms būtų suteiktas ekonominis pranašumas, kurio jos negautų veikdamos rinkos sąlygomis. Todėl, siekiant išvengti neteisėtos valstybės pagalbos suteikimo rizikos, apie Įstatymo projektą reikėtų informuoti Europos Komisiją.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, būdama konkurencijos politikos formuotoja, nuosekliai laikosi pozicijos, kad, nustatant konkrečios ūkinės veiklos reguliavimą, turi būti sudarytos kuo palankesnės sąlygos veiksmingai ūkio subjektų konkurencijai, o valstybė versle turėtų dalyvauti tik išimtiniais atvejais, kai rinkoje veikiantys ūkio subjektai iš tiesų negali patenkinti būtinų bendrųjų visuomenės poreikių.

Ekonomikos ir inovacijų ministras

Virginijus Sinkevičius

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, Jogailos g. 14, LT-01116 Vilnius, tel. (8 5) 262 7797, faks. (8 5) 212 6492, el. p. taryba@kt.gov.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188668192

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai
Vilniaus g. 33, LT-01506 Vilnius
El. p. ministerija@sam.lt

2019-01-18 Nr. (2.30-35) 6V-128
[2019-01-09 Nr. (1.1.3-25)10-156]

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai
Gedimino pr. 11, LT-01103 Vilnius
El. p. LRVkanceliarija@lrv.lt

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

(1) Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje 2019 m. sausio 10 d. buvo gautas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos kreipimasis „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projekto“; kuriame Konkurencijos tarybos prašoma pateikti išvadą dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio įstatymo projekto Nr. XIIIP-1939“ projekto (toliau – Nutarimo projektas).

(2) Konkurencijos taryba pagal kompetenciją išnagrinėjo Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktą derinti Nutarimo projektą ir toliau teikia savo pastabas.

(3) Nutarimo projektu siūloma iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio įstatymo projektui Nr. XIIIP-1939 (toliau – Projektas) ir teikti pastabas bei pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo tobulinimo.

(4) Projektu siūloma įtvirtinti šias reglamentavimo naujoves: leidimas ligoninių vaistines steigti visoms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms; leidimas ligoninės vaistinėms ne tik aprūpinti asmens sveikatos priežiūros įstaigą vaistiniais preparatais ir (ar) vaistinių prekėmis¹, bet ir leisti parduoti (išduoti) vaistinius preparatus gyventojams.

(5) Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad siūlomais įtvirtinti pakeitimais siekiama:

- a) gerinti neturinčiose stacionaro asmens sveikatos priežiūros įstaigose vaistinių preparatų valdymo sistemą ir skatinti racionalų vaistinių preparatų vartojimą, todėl siūloma leisti visoms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms steigti struktūrinį padalinį – ligoninės vaistinę;
- b) gerinti vaistinių preparatų (įskaitant ir ambulatoriškai skiriamų kompensuojamųjų vaistinių preparatų) prieinamumą hospitalizuotiems pacientams, taip pat asmens sveikatos priežiūros įstaigos dienos stacionare teikiamų paslaugų prieinamumą ir sudaryti teisinės prielaidas efektyviau jas planuoti, todėl siūloma leisti ligoninės vaistinei ne tik aprūpinti asmens sveikatos priežiūros įstaigą vaistiniais preparatais ir (ar) vaistinių prekėmis, bet ir gyventojams parduoti (išduoti) vaistinius preparatus. Tai sudarys teisinės prielaidas

¹ Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 2 straipsnio 69 dalis: „Vaistinių prekės – gyventojų sveikatos stiprinimui ir išsaugojimui, ligų prevencijai, taip pat asmens higienai ir kūno priežiūrai skirtos prekės, kurias galima įsigyti, laikyti ir parduoti (išduoti) vaistinėse laikantis šio įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vaistinių veiklą, reikalavimų. Ši sąvoka neapima vaistinių preparatų“, prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/porta/lt/legalAct/TAR.FF33B3BF23DD/gRoL.vrgCbW>.

gyventojams įsigyti jiems reikiamų vaistinių preparatų ligoninės vaistinėse, nebereikės eiti į visuomenės vaistines ieškoti recepte išrašytų vaistinių preparatų.

(6) Projekto aiškinamajame rašte taip pat nurodoma, kad siūlomas ligoninių vaistinių funkcijų išplėtimas skatins konkurenciją vaistų rinkoje ir prisidės prie vaistų kainų mažinimo, ypač įvertinus faktą, kad ligoninių vaistinės (ypač klinikinių) vaistus gali įsigyti dideliais kiekiais pirkdamos juos per Centrinės perkančiosios organizacijos vykdomus centralizuotus viešuosius pirkimus.

(7) Projekto 1 straipsnyje siūloma pakeisti Farmacijos įstatymo 35 straipsnio 5 dalį bei 17 dalį ir jas išdėstyti taip:

„5. Ligoninės vaistinė – asmens sveikatos priežiūros įstaigos padalinys, aprūpinantis šią įstaigą vaistiniais preparatais ir vaistinių prekėmis. Ligoninės vaistinėje vaistiniai preparatai gali būti parduodami (išduodami) ir gyventojams“;

„17. Ligoninės vaistinę gali steigti tik asmens sveikatos priežiūros įstaiga“.

(8) Taigi, Konkurencijos tarybos vertinimu, Projektu siūloma leisti visoms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms steigti ligoninės vaistines, kurios ne tik aprūpins asmens sveikatos priežiūros įstaigą vaistiniais preparatais ir (ar) vaistinių prekėmis, bet ir gyventojams parduos (išduos) vaistinius preparatus, kad jiems nebereikėtų eiti į vaistines². Konkurencijos tarybos nuomone, tokia Projekto 5 straipsnio formuluote iš esmės yra siekiama įteisinti valstybinių vaistinių tinklo sukūrimą.

(9) Įvertinusi Projekto nuostatas ir jo lydinčiuose dokumentuose pateiktą informaciją, Konkurencijos taryba daro išvadą, jog Projektu siekiama įtvirtinti nuostatas, pagal kurias ligoninės vaistinės užsiims mažmenine prekyba vaistiniais preparatais ir vaistinės prekėmis.

(10) Pagal siūlomą įtvirtinti reglamentavimą valstybei bei savivaldybėms priklausančioms gydymo įstaigoms sukuriama sąlygos steigti naujus iš valstybės biudžeto finansuojamus ūkio subjektus – ligoninės vaistines. Konkurencijos taryba pažymi, kad nors ligoninės vaistinių steigimas bus finansuojamas iš valstybės biudžeto, tačiau nei Projekte nei jį lydinčiuose dokumentuose nėra numatyta lėšų projektui įgyvendinti. Atsižvelgiant į tai, kad ligoninės vaistinei įsteigti yra reikalingos patalpos, įranga, kvalifikuotas personalas, bei prekės darytina išvada, kad netinkamai buvo įvertintas poveikis biudžetui.

(11) Be to, neaišku kokiais pagrindais naujų ūkio subjektų nauja ūkinė veikla bus vykdoma valstybei priklausančiose patalpose. Konkurencijos taryba atkreipia dėmesį į Konkurencijos tarybos atliktą valstybės turto analizę, kuri rodo, kad nemokamas patalpų suteikimas gali iškreipti konkurenciją³.

(12) Projektu siūlomu reglamentavimu sukuriama prielaidos valstybei bei savivaldybėms vienu metu (nors ir netiesiogiai) dalyvauti ūkinėje veikloje ir įgyvendinti viešąjį administravimą savo įkurto ar valdomo bei su juo konkuruojančių ar galinčių konkuruoti ūkio subjektų atžvilgiu, kas sąlygoja šių teisinių ir ekonominių rizikų kilimą:

a) interesu konfliktą⁴ tarp viešojo administravimo subjekto vykdomos ūkinės komercinės veiklos ir viešojo administravimo veiklos;

² „Vaistinė – juridinis asmuo, konkrečioje veiklos vietoje vykdamas farmacinę veiklą, apimančią vaistinių preparatų įsigijimą, laikymą, pardavimą (išdavimą) galutiniam vartotojui, farmacinių paslaugų teikimą ir (ar) ekstemporaliųjų vaistinių preparatų gamybą <...>“ Farmacijos įstatymo 2 straipsnio 51 dalis, prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR_FF33B3BF23DD/gSvIKZFihk

³ Konkurencijos taryba atkreipė dėmesį į neracionalų valstybės turto naudojimą, prieiga per internetą: <http://www.kt.gov.lt/lt/naujienos/konkurencijos-taryba-atkreipe-demesi-i-neracionalu-valstybes-turto-naudojima>.

⁴ 2014 m. spalio 22 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-10/2014 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės sprendimų, susijusių su vežimo taksi paslaugų teikimu Vilniaus mieste, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams“, prieiga per internetą: https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/12847_imp_089f661990d078c136b62b35e3be3bba.pdf, 2006 m. sausio 12 d. Konkurencijos taryba nutarimas Nr. 2S-2 „Dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymų nuostatų, kuriomis policijos įstaigoms suteikiama teisė teikti komercines paslaugas, pagal sutartis atliekant fizinį ir juridinių asmenų turto apsaugą, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies reikalavimams“, prieiga per internetą: <http://www.kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-lietuvos-policijos-generalinio-komisaro-isakymu-nuostatu-kuriomis>

- b) skaidrumo problema, nes praktiškai yra neįmanomas arba sunkiai įmanomas išteklių skiriamų viešajai neūkinei ir ūkinei veiklai atskyrimas;
- c) neteisėtos valstybės pagalbos⁵ suteikimą, nes valstybės išteklių naudojimas ūkinei veiklai finansuoti suteiktų pranašumą valstybės valdomai įmonei, kurio ji negautų veikdama rinkos sąlygomis;
- d) korupcijos riziką⁶: galimybę daryti politinę įtaką pasitelkiant valstybės valdomos įmonės finansus, galimybę įdarbinti tam tikrus asmenis neskaidriai ir pan.;
- e) efektyvumo problema: turėdama išimtinės ar palankesnes sąlygas (pvz., naudotis valstybei priklausančiu turtu) veikti rinkoje valstybės valdoma įmonė turi menkesnes paskatas dirbti efektyviai. Be to, dėl papildomų reikalavimų taikomų valstybiniam verslui tokiai įmonei yra sunkiau prisitaikyti prie naujovių, reaguoti į pokyčius rinkoje. Šiuo metu veikiančių valstybės valdomų įmonių (toliau – VVĮ) efektyvumo klausimą vertino ir Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Jos nuomone dalies VVĮ ir savivaldybės kontroliuojamų įmonių ir viešųjų įstaigų veikla nekuria pridėtinės vertės valstybei, o tam tikrais atvejais teikia naudą tik pačioms įmonėms, viešosioms įstaigoms ar net privačių asmenų grupėms;
- f) investavimo regione patrauklumo problema: valstybės įmonei veikiant rinkoje, privatus verslas dėl esamos ar tariamąs diskriminacijos valstybės valdomos įmonės naudai gali būti nelinkęs investuoti.

(13) Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnis, įtvirtinantis pagrindinius ūkinės veiklos ir konkurencijos laisvės apsaugos principus, numato, kad: „*Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva. <...> Valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. Įstatymas <...> saugo sąžiningos konkurencijos laisvę. <...>*“.

(14) Taigi, Konstitucija aiškiai įvardija, kad privati nuosavybė, asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva yra Lietuvos ūkio pagrindas; kad privatiems asmenims suteikiama laisvė ir iniciatyva kurti, gaminti, parduoti, pirkti, teikti paslaugas. Valstybė gi: skatina, saugo, remia, reguliuoja. Jeigu privatus asmenys savo veikla nesilaiko valstybės reguliavimų ir draudimų, vėl gi įsikiša valstybė, kuri gina vartotojų interesus, saugo gamtos išteklius ir pan.

(15) Aiškindamas Konstitucijos 46 straipsnį, Konstitucinis Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, kad: „*sąžiningos konkurencijos apsauga yra pagrindinis būdas užtikrinti asmens ir visuomenės interesų darną reguliuojant ūkinę veiklą, sukurti ūkio, kaip sistemos, savireguliaciją, skatinančią optimaliai paskirstyti ekonominius išteklius, veiksmingai juos panaudoti, didinti ekonominį augimą ir kelti vartotojų gerovę*“⁸.

(16) Konkurencijos taryba pažymi, kad tik turint pakankamai patikimų duomenų apie tai, kad tam tikros paslaugos yra neišvengiamai būtinos visuomenės poreikiams ir interesams užtikrinti, ir kad jų teikimo negali užtikrinti veiksminga konkurencija tarp privačių ūkio subjektų ar jų neteikia privatus ūkio subjektai, valstybė galėtų imtis iniciatyvos teikti visuomenei reikalingas paslaugas.

(17) Aptariamam atveju, pagal Konkurencijos tarybos turimus duomenis, 2018 metais Lietuvos ligoninėse veikė 53 vaistinės⁹, o kitose asmens sveikatos priežiūros įstaigose veikė 141 vaistinė¹⁰.

policijos-įstaigoms-suteikiama-teisė-teikti-komercinės-paslaugas-pagal-sutartį-atliekant-fizinį-ir-juridinių-asmenų-turto-apsauga-atitiktis-lietuvos-respublikos-konkurencijos-įstatym.

⁵ Neteisėta valstybės pagalbą laikoma tokia pagalba, kurią valstybės narės teikia nesuderinus su Europos Komisija (pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108(3) str.) ir kuriai netaikomi pranešimo išimtį numatantys Europos Sąjungos teisės aktai.

⁶ OECD, 2008 Global Forum „*Why is Competition Important for Growth and Poverty Reduction?*“; The Linkages between Corruption and Violation of Competition Laws //

https://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/Linkages_between_corruption_and_competition_2016.pdf

⁷ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2017 m. balandžio 25 d. V-2017-6 apibendrintos įžvalgos „Viešajame sektoriuje veikiančių įmonių ir įstaigų veiklos tobulinimui būtini koordinuoti veiksmai“, prieiga per internetą: <https://www.vkontrolė.lt/aktualiju_faillai/files/Apibendrintos_izvalgos_V-2017-6.pdf>.

⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. balandžio 29 d. nutarimas, I konstatuojamoji dalis, 10-12 punktai.

⁹ Įskaičiuotos vaistinės, kurios yra ligoninių pastatuose; ligoninės pastate, tačiau tam tikra jos teritorija priklauso ne pačiai ligoninei; visai šalia ligoninių - tik išėjus iš ligoninės pastato arba priežais, kitoje gatvės pusėje.

Pagal siūlomą įtvirtinti reglamentavimą, visose asmens sveikatos priežiūros įstaigose įsteigus „ligoninės vaistinės“ gali susidaryti situacija, kai įsteigtos ligoninės vaistinės bus vienintelės vykdančios tokio pobūdžio veiklą asmens sveikatos priežiūros įstaigose. Taigi situacija dėl teikiamų paslaugų pacientams nepasikeis, nepagerės, atskirais atvejais net gali pablogėti (pavyzdžiui, kai ligoninėje pagal dabartinį reglamentavimą veikia daugiau nei viena vaistinė), tiesiog privačias vaistines šiuo metu veikiančias Lietuvos ligoninėse ir kitose asmens sveikatos priežiūros įstaigose, pakeis valstybinės, taip vadinamos „ligoninės vaistinės“.

(18) Konkurencijos taryba atkreipia dėmesį į tai, kad siūlymas valstybei įsteigti valstybinių vaistinių tinklą, nesuderinamas ir su Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) rekomendacijomis dėl valstybės valdomų įmonių valdymo¹¹, pagal kurias valstybė gali dalyvauti konkrečioje rinkoje tik išimtiniais atvejais.

(19) Konkurencijos taryba yra ne kartą pasisakiusi, kad nustatant konkrečios ūkinės veiklos reguliavimą, turi būti sudarytos kuo palankesnes sąlygos ūkio subjektų veiksmingai konkurencijai, iš kurios naudą gautų vartotojai (pacientai) ir visa valstybė. Reguliavimas negali būti perteklinis ar protekcionistinis. Priešingai, kiekviena valstybės institucija savo kompetencijos ribose pirmiausiai turi siekti aiškaus, skaidraus, proporcingo ir nediskriminacinio teisinio reguliavimo, o ne svarstyti naujų valstybės kapitalo subjektų steigimo ir jų veiklos reglamentavimo galimybę.

(20) Konkurencijos taryba pažymi, kad dar praėjusiais metais įvertino:

- a) Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos parengtus Farmacijos įstatymo projektus ir paskelbė nepritarianti iniciatyvai steigti valstybinį vaistinių tinklą¹². Į Konkurencijos tarybos pateiktas pastabas Sveikatos apsaugos ministerija neatsižvelgė;
- b) Taip pat Konkurencijos taryba praėjusiais metais įvertino ir Lietuvos Respublikos Seimo narių Ramūno Karbauskio ir Agnės Širinskienės parengto Projekto nuostatas ir paskelbė nepritarianti iniciatyvai steigti valstybinių vaistinių tinklą¹³. Į Konkurencijos tarybos pateiktas pastabas atsižvelgta nebuvo.

(21) Apibendrinama išdėstyta, Konkurencijos taryba toliau nuosekliai laikosi pozicijos ir nepritaria Projekto ir Nutarimo projekto nuostatomis dėl valstybinių vaistinių tinklo steigimo.

(22) Jei Jums kiltų su šiuo raštu susijusių klausimų, prašome kreiptis į mūsų instituciją.

Pirminininko pavaduotoja, pavaduojanti pirmininką

Jūratė Šovienė

¹⁰ Įskaičiuotos vaistinės, kurios yra gydymo įstaigų pastatuose; gydymo įstaigos pastate, tačiau tam tikra jos teritorija priklauso ne pačiai gydymo įstaigai; visai šalia gydymo įstaigų - tik išėjus iš gydymo įstaigos pastato arba priešais, kitoje gatvės pusėje.

¹¹ OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises, 2015 Edition, prieiga per internetą: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/2615061e.pdf?expires=1508832973&id=id&accname=guest&checksum=213DAE3A87D3E25CC6018E55856AAB66>.

¹² Pavyzdžiui, 2017 m. birželio 20 d. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos išvada „Dėl Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 8, 19, 33, 35, 591, 681 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo aštuntuoju skirsniu įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 66 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto derinimo“, prieiga per internetą: http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1238631&p_org=&p_fix=y&p_gov=n.

¹³ 2018 m. gegužės 24 d. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos išvada „Dėl Lietuvos Respublikos Farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto“ prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/t/TAK/87109101cd9511e89d4ad92e8434e309?ifvid=12hl4n2fqb>.

Vaida Kužinauskienė, tel. (8 5) 262 6658, el. p. vaida.kuzinauskiene@kt.gov.lt

Lietuvos laisvosios rinkos instituto pastabos ir pasiūlymai dėl Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-1939

Lietuvos laisvosios rinkos institutas (LLRI) išnagrinėjo Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą Nr. XIIIIP-1939 (Projektas) ir teikia šias pastabas bei pasiūlymus.

Projektu siūloma visoms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms leisti steigti ligoninės vaistinę. Ligoninės vaistinėje vaistiniai preparatai galės būti parduodami ne tik stacionare gydomiems pacientams, kaip buvo nustatyta iki šiol, bet ir visiems gyventojams. Projektu sudaromos sąlygos atsirasti viešajam kapitalo nuosavybės subjektams (ligoninėms, poliklinikoms) priklausančioms mažmeninės prekybos vaistais įmonėms.

Projektas yra nepagrįstas, neįrodantis siūlomų pokyčių būtinybės, grubiai prasilenkiantis su egzistuojančio teisinio reguliavimo principais, sukeliantis netinkamo viešųjų resursų panaudojimo grėsmes.

1. Aplinkybė, kad ligoninės įsigyja didelius kiekius vaistų savo reikmėms, nereiškia, kad ligoninė turi įgyti teisę užsiimti mažmenine prekyba vaistais

Projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad pagal galiojantį teisinį reguliavimą asmens sveikatos priežiūros įstaigos, nors ir įsigyja didelius vaistinių preparatų kiekius, reikalingus asmens sveikatos priežiūros paslaugoms teikti, negali steigti ligoninės vaistinės. Šis argumentas pats savaime nesudaro pagrindo leisti steigti ligoninės vaistinę, nes šių vaistų įsigijimo tikslas yra juos išduoti pacientams, gydomiems stacionare, o ne užsiimti mažmenine prekyba vaistais. Yra daug valstybės ar savivaldybės valdomų įmonių, kurios įsigyja didelius kokios nors prekės kiekius, tačiau tai joms nesuteikia teisės užsiimti mažmenine prekyba. Kelių tiesimo įmonės įsigyja didelius kiekius kuro, tai jiems nesuteikia teisės užsiimti degalinės veikla. Miestų elektrinės įsigyja daug gamtinių dujų, tačiau tai joms nesuteikia teisės užsiimti mažmenine prekyba dujomis ir t.t.

2. Klientų rato išplėtimas yra netinkama priemonė spręsti aiškinamajame rašte įvardintas problemas

Aiškinamasis raštas teigia, kad pacientai, besigydantys ligoninėje yra priversti vaistus pirkti visuomenės vaistinėje, o tai sukelia nepatogumų, nes *“Pacientams tenka prašyti artimųjų, kad jie nuvyktų į visuomenės vaistinę ir įsigytų paskirtus kompensuojamuosius vaistinius preparatus.”*

Tačiau, pirma, Farmacijos įstatyme yra aiškiai apibrėžta, kad besigydantiems ligoninėje, ligoninė gali teikti vaistus ar vaistinių preparatus. Jei problema yra tame, kad ligoninės vaistinė neturi kai kurių vaistų ar vaistinių preparatų, reikėtų plėsti ligoninės vaistinės asortimentą, o ne ratą žmonių, kam ligoninės vaistinė gali pardavinėti vaistus. Tuo tarpu projektas būtų plečia klientų ratą, o ne asortimentą. 2018-10-18 priimtas Farmacijos įstatymo pakeitimas Nr. XIII-1559 suteikė teisę

ligoninių vaistinėms pardavinėti kompensuojamuosius vaistinius preparatus tos gydymo įstaigos dienos stacionare gydomiems pacientams.

Antra, aiškinamajame rašte darome prielaidą, kad visuomenės vaistinė yra ne ligoninės pastate, todėl pacientui, besigydančiam ligoninė yra sunku nuvykti į ligoninės vaistinę. Atkreipiame dėmesį, kad šiuo metu yra apie 200 visuomeninių vaistinių (Vaistinių asociacijos duomenys, žr. 7 punktą) yra įsikūrusių būtent ligoninėse ir poliklinikose. Tad pvz., ligoninės pastate šalia visuomeninės vaistinės įkūrus dar ir ligoninės vaistinę, pacientui (ar jo artimiesiems) apsirūpinimas vaistais niekaip nebūtų palengvintas.

3. Kyla pavojus, kad lėšos skirtos gydymui bus naudojamas subsidijuoti mažmeninę prekybą vaistais

Ligoninė, pradėjusi prekiauti vaistais, vykdytų dvi skirtingas veiklas: gydymą, kuris finansuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (PSDF) lėšų, savivaldybių, valstybės biudžetų ir mažmeninę prekybą vaistais, kuri finansuojama vaistų vartotojų (ir PSDF lėšų, tiek, kiek vartotojai pasinaudoja vaistų kompensacijomis). Tai reiškia, kad gydymo įstaiga, kuri pradėtų prekiauti vaistais, veiktų ir viešaisiais finansais apmokamoje srityje su labai apribota konkurencija (t.y. gydyme), ir konkurencingoje rinkoje, finansuojamoje privačiomis vartotojų lėšomis (t.y. prekyba vaistais). O visuomeninės vaistinės veiktų tik vienoje – prekybos vaistais – srityje. Kyla grėsmė, kad gydymo įstaigos, užsiimančios dar ir vaistų prekyba, pradės kryžmiškai subsidijuoti prekybos vaistais sritį iš gydymui skirtų lėšų ir resursų.

Taip pat atkreipiame dėmesį, kad nėra numatyta kaip ligoninėje (ar poliklinikoje) būtų paskirstomos sąnaudos, turtas, darbuotojai, pinigų srautai kuriuos generuotų gydymas ir mažmeninė prekyba vaistais. Atitinkamai tai kelia grėsmę planuojamos vykdomos veiklos skaidrumui.

4. Kyla pavojus, kad turtas skirtas gydymui bus naudojamas subsidijuoti mažmeninę prekybą vaistais

Pažymėtina, kad dauguma mažmeninės prekybos vaistais įmonių (visuomeninių vaistinių) yra privataus kapitalo įmonės, kurios privalo įsigyti ar išsinuomoti patalpas. Ligoninės patalpas ar pastatus valdo patikėjimo teise, nors patys pastatai nuosavybės teise priklauso savivaldybėms ar valstybei. Taip pat šis turtas yra atleistas nuo nekilnojamojo turto mokesčio. Naudojimasis šiomis patalpomis gydymo įstaigoms yra suteiktas vykdyti gydymo veiklą. Tokiu atveju ligoninėms ar kitoms įstaigoms pradėjus mažmeninę prekybą vaistais, patalpos, kurios buvo suteiktos gydymo veiklai, be kita ko būtų naudojamos mažmeninei prekybai vaistais. Tokiu atveju viešieji ištekliai būtų naudojami ne pagal paskirtį, o tai neatitinka valstybės ir savivaldybės turto naudojimo principų, išdėstytų Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme.

Valstybės kontrolė taip pat konstatuoja, kad „Valstybės institucijų dalyvavimas valstybės ir savivaldybių funkcijų nevykdančiose įmonėse ir įstaigose nėra pagrįstas ir racionalus, jei tam naudojami žmogiškieji ištekliai, skiriama valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų ir perduodama turto, tačiau negaunama atitinkama investicijų grąža.“ (VK, Nr. Y-2017-6).

Pažymėtina, kad Projektas teikiamas neįvertinus tų aplinkybių, jeigu vaistinės veikla pradėtų veikti nuostolingai. Taip pat nėra numatoma, kiek papildomų išlaidų pakeitimai galėtų sukelti ir iš kokių lėšų būtų finansuojamos šios išlaidos.

5. Būtų pažeista sąžininga konkurencija

Priėmus Projektą ligoninės vaistinės konkuruotų su privačiomis vaistinėmis. Kaip jau minėta anksčiau, kyla grėsmė, kad ligoninės vaistinė kaip gydymo įstaigos padalinys galėtų veikti jau turimose ligoninės patalpose ir nepatirtų patalpų įsigijimo ar nuomos sąnaudų. O privačios visuomeninės vaistinės, užsiimančios mažmenine prekybos vaistais tokias sąnaudas patiria. Taigi ligoninių vaistinės, įsteigtos viešajam kapitalui priklausančių gydymo įstaigų, įgautų nepagrįstą konkurencinį pranašumą prieš prekybos vietas, įsteigtas privataus kapitalo. Nemokamas patalpų suteikimas iškreiptų konkurenciją.

Lygiai taip pat, jei ligoninės vaistinių darbuotojai atlyginimą gautų ne iš ligoninės vaistinės, o ligoninės, gydymu skirtos lėšos būtų naudojamos mažmeninei prekybai vaistais. O tai savo ruožtu veiktų kaip kryžminis subsidijavimas, kur gydymo veikla subsidijuotų mažmeninės prekybos vaistais veiklą. Išlaikant ūkio subjektų lygiavertiškumą prieš įstatymą, priėmus šį Projektą, mažmeninės prekybos vaistams įmonėms reikėtų suteikti teisę užsiimti gydymo veikla.

6. Viešojo kapitalo dalyvavimas mažmeninės prekybos vaistais ūkinėje veikloje - nepagrįstas

Priėmus Projektą, valstybė arba savivaldybės įgytų teisę ir galimybę užsiimti komercine veikla – mažmenine prekyba vaistais. Lietuvos ūkis, t. y. komercinė veikla konstituciškai remiasi privačia nuosavybe ir ir privačia iniciatyva (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnis), komercinė veikla neturėtų užsiimti valstybės ar savivaldybių gydymo įstaigos nepagrįsdamos jų steigimo būtinumo.

Turint omeny intensyvią konkurenciją ir anksčiau išvardintus argumentus, Projekto rengėjas neįrodo, kad valstybė turėtų užsiimti mažmenine prekyba vaistais.

Pagal Konstitucijos 46 straipsnį, *inter alia* įstatymas saugo konkurencijos teisę. Atkreipiame dėmesį, kad konkurenciją prižiūrinti institucija ne kartą išreiškė nepritarimą Projektui ir jame išdėstytoms idėjoms. *“Apibendrinama išdėstyta, Konkurencijos taryba toliau nuosekliai laikosi pozicijos ir nepritaria Projekto nuostatomis dėl valstybinių vaistinių tinklo steigimo. Konkurencijos taryba pažymi, kad dar praėjusiais metais įvertino Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos parengtus Farmacijos įstatymo projektus ir paskelbė nepritariančią iniciatyvai steigti valstybinį vaistinių tinklą. Į Konkurencijos tarybos pateiktas pastabas Sveikatos apsaugos ministerija neatsižvelgė.”*

7. Lietuvoje konkurencija tarp vaistinių - arši, bet jei norima konkurencija didinti, valdžios institucijų pareiga tobulinti konkurencijos taisykles, o ne steigti komercines įmones

Daugelyje viešajam kapitalui priklausančių gydymo įstaigų jau veikia privaciai kapitalui priklausančios mažmeninės prekybos vaistais vietos. Vaistinių asociacijos duomenimis, yra 53

vaistinės, esančios ligoninėse (jos apima vaistines, kurios yra ligoninių pastatuose; ligoninės pastate, tačiau tam tikra jos teritorija priklauso ne pačiai ligoninei; visai šalia ligoninių – tik išėjus iš ligoninės pastato arba priešais, kitoje gatvės pusėje) ir 141 vaistinės esančios kitose gydymo įstaigose (apima vaistines, kurios yra gydymo įstaigų pastatuose; gydymo įstaigos pastate, tačiau tam tikra jos teritorija priklauso ne pačiai gydymo įstaigai; visai šalia gydymo įstaigų – tik išėjus iš gydymo įstaigos pastato arba priešais, kitoje gatvės pusėje).

Taigi, visų pirma, galima spręsti, kad visuotinių vaistinių skaičius galėtų būti laikomas pakankamu, kad jų konkuravimas užtikrintų tinkamą vaistų prekybos paslaugų tiekimą. Jei gydymo įstaigoms bus leidžiama steigti joms priklausančias vaistines ir, jei gydymo įstaigos galės pasinaudoti nesąžiningos konkurencijos priemonėmis (kaip minėta aukščiau), kyla pavojus, kad gydymo įstaigos gali tiesiog išstumti konkurentus, t. y. privačias vaistines, iš gydymo įstaigų pastatų. Todėl ši Projekto nuostata sudarytų sąlygas konkurencijos principų pažeidimams. Kaip pažymi Konkurencijos taryba, valstybės institucijos turi siekti aiškaus, skaidraus ir proporcingo reguliavimo, kad didžiausią naudą gautų pacientai ir kad būtų sudarytos kuo palankesnės sąlygos tūklo subjektų veiksmingai konkurencijai, o ne priimti naujų valstybės kapitalo subjektų steigimo ir jų veiklos reguliavimo galimybę, ką yra siekiama daryti Projektu.

Argumentai, kad Projektu būtų skatinama konkurencija vaistų rinkoje ir tai prisidės prie vaistų kainų mažinimo taip pat nepagrįsti. Kaip jau nustatyta, valstybinių vaistinių tinklo steigimas iškreiptų konkurenciją. Konkurencijos taryba yra pažymėjusi, kad siekiant optimizuoti ir mažinti vaistų kainas visų pirma turi būti analizuojama ir atitinkamai koreguojamos vaistų patekimo į rinką kliūtys, vaistų registravimo tvarka, vertinti prekybos vaistiniais preparatais tvarką ir kt.¹

Atsižvelgdami į nurodytus argumentus, siūlome nepritarti Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIII-1939.

¹ Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos išvada dėl Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. (2.30E-35)6V-1347. Prieiga internetu: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/87109101ed9511e89d4ad92e8434e3097?fwid=-je8rljd7>>.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė
Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerijai
Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministerijai
Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijai
Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybai

2019-01-18 Nr. 1

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO DĖL FARMACIJOS ĮSTATYMO NR. X-709 35 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

Nacionalinė vaistų prekybos asociacija (toliau – Asociacija) teikia savo pastabas ir siūlymus dėl LR Vyriausybės nutarimo projekto Nr. 19-148, kurį parengė Sveikatos apsaugos ministerija.

Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-705 35 straipsnio įstatymo projektu Nr. XIII-P-1939 (toliau – Projektas) yra siūloma pakeisti Farmacijos įstatymo 35 straipsnio 5 dalį ir numatyti, kad ligoninės vaistinės gali steigti ne tik stacionarinės, bet ir visos kitos asmenys sveikatos priežiūros įstaigos, bei siūloma nustatyti, kad tokios vaistinės ne tik aprūpins šią įstaigą vaistinėmis preparatais, tačiau galės vaistinius preparatus parduoti (išduoti) ir gyventojams.

Pagal siūlomą įtvirtinti reglamentavimą valstybei bei savivaldybėms priklausančioms gydymo įstaigoms sukuriama sąlyga steigti naujus iš valstybės biudžeto finansuojamus ūkio subjektus – ligoninės vaistinės, kurios užsiims mažmenine prekyba vaistinėmis preparatais ir vaistinėmis prekėmis, kitaip tariant Projektu yra siūloma valstybei dalyvauti versle.

Dėl Projekto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatomis

Pagrindinis Lietuvos Respublikos teisės šaltinis – Lietuvos Respublikos Konstitucija (toliau – Konstitucija) nusako pagrindinius teisinio reguliavimo objektus ir tikslus Lietuvoje. Konstitucijos 46 straipsnyje nustatytos šios Lietuvos ūkio formavimo ir organizavimo pamatinės nuostatos: Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva; valstybė remia visuomenę naudingas ūkines pastangas ir iniciatyvą; valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei; įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę; valstybė gina vartotojo interesus.

Taigi, Konstitucijoje yra numatyta, kad šalies ūkio pagrindas – privati nuosavybė, asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva, o viešojo administravimo subjektų pareiga – reguliuoti ūkinę veiklą ir užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę.

Kaip ne kartą yra konstatavęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas), Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtinti principai sudaro vieną visumą – šalies ūkio konstitucinį pagrindą, todėl visų šio straipsnio dalių nuostatos yra tarpusavyje susijusios ir viena kitą papildo; tarp jose įtvirtintų principų yra pusiausvyra, kiekvienas jų

aiškinamas nepaneigiant kitų, o pažeidus kurioje nors vienoje straipsnio dalyje esančią teisės normą yra pažeidžiamos ar sudaromos prielaidos pažeisti ir kitose šio straipsnio dalyse išdėstytas teisės normas. Konstitucinio Teismo aktuose (inter alia 2008 m. kovo 5 d., 2009 m. balandžio 29 d., 2010 m. rugsėjo 29 d., 2011 m. sausio 6 d. nutarimuose) išdėstyta plati oficialioji konstitucinė doktrina, kuria atskleidžiamas Konstitucijos 46 straipsnio nuostatų turinys.

Sąžiningos konkurencijos apsauga yra pagrindinis būdas užtikrinti asmens ir visuomenės interesų darną reguliuojant ūkinę veiklą, sukurti ūkio, kaip sistemos, savireguliaciją, skatinančią optimaliai paskirstyti ekonominius išteklius, veiksmingai juos panaudoti, didinti ekonominį augimą ir kelti vartotojų gerovę; nuostata, kad įstatymas saugo sąžiningos konkurencijos laisvę, reiškia įpareigojimą įstatymų leidėjui įstatymais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad nebūtų monopolizuojama gamyba ir rinka, būtų užtikrinta sąžiningos konkurencijos laisvė ir būtų numatytos priemonės ir būdai jai apsaugoti; konstitucinė sąžiningos konkurencijos apsaugos garantija suponuoja draudimą ūkinę veiklą reguliuojančioms valstybės valdžios, savivaldybių institucijoms priimti sprendimus, kuriais yra ar gali būti iškreipiama sąžininga konkurencija, ir įpareigoja valstybės valdžios, savivaldybių institucijas teisinėmis priemonėmis užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę (Konstitucinio Teismo 2008 m. kovo 5 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. balandžio 29 d. nutarimai).

Pagal Konstituciją valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, privalo paisyti konstitucinio ūkio subjektų lygiatėsiškumo reikalavimo, tiesiogiai susijusio su Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintu visų asmenų lygiatėsiškumo principu, antraip ūkinės veiklos teisinio reguliavimo nebūtų galima laikyti tarnaujančiu bendrai tautos gerovei (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2009 m. kovo 2 d., 2013 m. gegužės 24 d. nutarimai).

Dėl valstybės dalyvavimo verslo principų

Konstitucinis Teismas 2006 m. gegužės 31 d. nutarime (byla Nr. 42/03) yra nurodęs, „Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės taise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva. Šios trys vertybės – privačios nuosavybės teisė, asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva – apibrėžia tautos ūkio pagrindą (Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai). Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalis aiškinama atsižvelgiant inter alia šio straipsnio 2 dalį (valstybė remia visuomenei naudingas pastangas bei iniciatyvą) ir šio straipsnio 3 dalį (valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei).“

Laikydamosi Konstitucijoje įtvirtintų pamatinių šalies ūkio organizavimo principų, valstybė turėtų rūpintis konkurencijos skatinimu, ieškoti priežasčių, kas trukdo sąžiningai konkurencijai, tačiau valstybė neturėtų tapti privataus verslo konkurentu, kadangi valstybės dalyvavimas rinkoje apsunkina rinkoje veikiančių privačių verslo subjektų veiklos sąlygas ir stabdo jų verslo plėtrą.

Valstybė komercinės veiklos gali imtis tik išimtiniais atvejais, kai tam tikros paslaugos yra neišvengiamai būtinos visuomenės poreikiams ir interesams užtikrinti, ir kai jų teikimo negali užtikrinti veiksminga konkurencija tarp privačių ūkio subjektų ar jų neteikia privati ūkio subjektai. Tokie valstybės dalyvavimo verslo principai seka ne tik iš Konstitucijoje įtvirtintų vertybių, tačiau yra nustatyti ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) rekomendacijose dėl valstybės valdomų įmonių valdymo (OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises, 2015).

Projektą lydinčiame aiškinamajame rašte yra nurodyta, kad Projektą paskatino priežastis, jog pacientai, hospitalizuoti staclonarinėse sveikatos priežiūros įstaigose, negali ligoninės vaistinėse įsigyti ambulatoriškai gydyti paskirtų kompensuojamųjų vaistų ir kitų receptinių vaistinių preparatų.

Daugelyje ligoninių ir kitų asmens sveikatos priežiūros įstaigų jau veikia visuomenės vaistinės, kuriose tiek hospitalizuoti pacientai, tiek visi kiti asmenys, turi galimybę įsigyti reikiamų vaistų, todėl įsteigus šiose sveikatos priežiūros įstaigose ligonės vaistinę, situacija pacientams niekaip nepasikeistų ir nepagerėtų, tačiau yra tikimybė, jog situacija gali pablogėti, jeigu ligoninės vaistinė „išstums“ tokiose sveikatos priežiūros įstaigose veikiančią daugiau nei vieną vaistinę.

Net ir tuo atveju, jeigu kurioje nors sveikatos priežiūros įstaigoje šiuo metu nėra visuomeninių vaistinių, ši Projekto aiškinamajame rašte nurodyta problema gali būti išspręsta kitais būdais, pavyzdžiui į sveikatos priežiūros įstaigą pritraukiant vieną ar kelias privačias visuomenės vaistines, kurios pacientams parduotų (išduotų) reikiamas vaistinės prekes.

Svarbu pažymėti, jog valstybei, prieš priimant sprendimus imtis ūkinės veiklos, būtina atlikti poveikio analizę ir įvertinti, ar patiriama tokio sprendimo nauda tikrai nusvers žalą. Taigi, valstybė, suplanavusi imtis komercinės veiklos, turėtų atsakyti į klausimą, kokias realias problemas jos veikla išspręstų, o kokias sukurtų, ar jos veikla netaps privačios iniciatyvos ribojimu.

Tik turint pakankamai patikimų duomenų apie tai, kad tam tikros paslaugos yra neišvengiamai būtinos visuomenės poreikiams ir interesams užtikrinti, ir kad jų teikimo negali užtikrinti veiksminga konkurencija tarp privačių ūkio subjektų ar jų neteikia privatūs ūkio subjektai, valstybė galėtų imtis iniciatyvos teikti visuomenei reikalingas paslaugas.

Dėl Projekto atitikties sąžiningos konkurencijos principams

Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta sąžiningos konkurencijos laisvė yra svarbi Lietuvos Respublikos visuomenės teisinė vertybė.

Aiškindamas Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalies nuostatą, jog įstatymas saugo sąžiningos konkurencijos laisvę, Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad ši nuostata [...] *inter alia* reiškia įsipareigojimą įstatymų leidėjui įstatymais nustatyti tokį reguliavimą, kad nebūtų monopolizuojama gamyba ir rinka, kad būtų užtikrinta sąžiningos konkurencijos laisvė bei numatyti priemonės ir būdai jai apsaugoti. Be to, ši nuostata reiškia, kad ir kitų valstybės ir savivaldos institucijų teisės aktais negalima pažeisti minėtų konstitucinių principų (Konstitucinio Teismo 2002 04 09 nutarimas).

Konstitucijoje įtvirtinta sąžiningos konkurencijos samprata, jos gynimo mechanizmas, ūkio subjektų pareigos konkuruojant yra sukonkretintos Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme (toliau – Konkurencijos įstatymas). Konkurencijos įstatymo 4 straipsnyje yra įtvirtinta viešojo administravimo subjektų pareiga užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę. Sąžiningos konkurencijos laisvės principas konkretizuojamas Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje, pagal kurį draudžiama viešojo administravimo subjektams priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams, išskyrus atvejus, kai skirtingų konkurencijos sąlygų neįmanoma išvengti vykdant įstatymų reikalavimus.

Atsižvelgiant į tai, jog iš esmės Projektu siūloma įtvirtinti nuostatas, pagal kurias ligoninės vaistinės užsiims mažmenine prekyba vaistiniais preparatais ir vaistinės prekėmis, kyla pagrįsta rizika, jog dabar sveikatos priežiūros įstaigos patalpose veikiančios visuomenės vaistinės negalės konkurencingai veikti.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 8 straipsnio 1 punktu, valstybės ir savivaldybių asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros biudžetinės ir viešosios įstaigos yra Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos vykdomasis subjektas, o šios sistemos veiklai yra skiriami valstybės ir savivaldybių biudžeto ištekliai. Pagal siūlomą įtvirtinti reglamentavimą ligoninės vaistinės galės veikti sveikatos sistemai priklausančiose įstaigose, kurios yra finansuojamos valstybės lėšomis. Tokiu atveju valstybės biudžeto lėšos bus

naudojamos ūkinės veiklos vykdymui, t.y. vaistinių preparatų užpirkimui, įrangai, darbuotojų šamdymui, veiklos vykdymui bus naudojamos sveikatos priežiūros įstaigos patalpos.

Tokiu būdu valstybės lėšomis finansuojamos ligoninės vaistinės, gyventojams teikdamos farmacines paslaugas, neabejotinai atsidurs geresnėje padėtyje nei privatūs juridiniai asmenys, kurie vykdydami farmacinę veiklą jokio valstybinio finansavimo negauna.

Taip pat svarbu pažymėti, jog kompensuojamųjų vaistinių preparatų bazinės kainos ir jų kompensavimo lygį lemia valstybės nustatytas reguliavimas. Todėl jeigu viešojo administravimo subjektai veikia toje pačioje rinkoje, kuri yra valstybės reguliuojama, toks dviejų funkcijų sutapatinimas vėl gali pažeisti sąžiningos konkurencijos principus ir kliudyti privačių ūkio subjektų veiklai.

Jei valstybinė įmonė veikia konkurencinėje aplinkoje, valstybė privalo užtikrinti, kad jos įmonės rinkoje veiklą efektyviai ir sąžiningai, kad jai nebūtų suteikiamas pranašumas, nebūtų subsidijuojama jos veikla.

Dėl Projekto atitikties SESV nuostatomis (valstybės pagalba)

Pagal Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 2 straipsnį Europos Sąjungos teisės normos yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis. Šiai situacijai yra aktualios Europos Sąjungos teisės nuostatos, įtvirtinančios konkurencijos taisyklės.

Ligoninių vaistinių veiklos išplėtimas, kada jos veiks mažmeninės prekybos vaistiniais preparatais ir vaistinių prekių rinkoje, ir jų veiklai vykdyti būtų skiriami valstybės ištekliai galėtų būti kvalifikuojamas valstybės pagalba pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 107 straipsnį. SESV 107 straipsnyje yra numatyta, kad valstybės pagalba yra laikoma valstybės narės bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškreipia konkurenciją arba gali ją iškreipyti, taip pat daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai. Remiantis SESV 108 straipsniu valstybėms narėms yra nustatyta pareiga iš anksto pranešti Europos Komisijai apie ketinimus suteikti, pakeisti vidaus rinką ar konkurenciją galinčią pažeisti valstybės pagalbą, kad Europos Komisija galėtų iš anksto pateikti savo pastabas. Atitinkamai valstybė narė negali numatyti priemonių įgyvendinti iki bus gautas Europos Komisijos pritarimas.

Asociacija siūlo nepritarti Projektui iš esmės ir atsisakyti siekio išbalansuoti esamą mažmeninės farmacijos rinką.

Raštas siunčiamas elektroniniu paštu adresu: LRVkancellarija@lr.lt; rastai@sam.lt; rastine@lm.lt; kanc@eimin.lt; taryba@kt.gov.lt

Direktorė

Jūratė Kulberkienė